

Грובה В.П. Административный аспект государственного управления. — Статья.

В отношении установления правовой природы раскрыта сущность, значения и методы административного аспекта государственного управления.

Ключевые слова: административный аспект, государственное управление.

Grobova V.P. Administrative aspect of the government. — Article.

Concerning an establishment of the legal nature the essence, values and methods of administrative aspect of the government is opened.

Keywords: administrative aspect, state managements.

УДК 330.524:553(477)

Грохольський В.П.,

науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з розроблення законодавчих та інших нормативно-правових актів Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ МОРСЬКОГО КОНТИНЕНТАЛЬНОГО ШЕЛЬФУ УКРАЇНИ

Розглянуто правові засади та порядок правового регулювання нормативно-правових актів, що регламентують правові засади використання природних ресурсів морського континентального шельфу України.

Ключові слова: правові основи, природні ресурси, морської континентальний шельф.

Безумовно, правову основу будь-якої галузі національного законодавства складає Конституція України. Згідно з положеннями ч. 2 ст. 13 Основного закону України кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу, в тому числі і природними ресурсами континентального шельфу України, відповідно до закону. Слід відзначити, що до теперішнього часу в Україні не існує окремого нормативно-правового документу, який би регламентував правове регулювання охорони та використання природних ресурсів континентального шельфу України. До нормативно-правових документів, які в той чи інший мірі регламентують окремі питання використання вищезазначених природних ресурсів необхідно віднести закони України, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, накази відповідних міністерств та відомств та міжнародно-правові документи, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Враховуючи специфіку та унікальність об'єкту дослідження, з метою всебічного та детального вивчення проблем, пов'язаних з правовим регулюванням використання природних ресурсів континентального шельфу України, пропонуємо

розглядати ці питання виходячи з того, що до складу природних ресурсів континентального шельфу входять наступні компоненти: 1) живі ресурси поверхні і надр морського дна промислового призначення; 2) живі ресурси поверхні і надр морського дна непромислового призначення; 3) корисні копалини, що знаходяться на поверхні і в надрах континентального шельфу; 4) морський планктон.

Використання природних ресурсів континентального шельфу України регламентується наступними нормативно-правовими документами: Водним кодексом України від 6 червня 1995 року, Кодексом України про надра від 27 липня 1994 року, законом України «Про рослинний світ» від 9 квітня 1999 року, законом України «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 року, законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року, законом України «Про рибу, інші водні живі ресурси і харчову продукцію з них» від 6 лютого 2003 року, законом України «Про нафту і газ» від 12 липня 2001 року та іншими національними нормативно-правовими документами. Крім того складовою національного законодавства в сфері використання природних ресурсів континентального шельфу України є також ряд міжнародних договорів, ратифікованих Верховною Радою України, до яких в першу чергу належать Конвенція ООН з морського права 1982 р., Конвенція про континентальний шельф 1958 року.

Статті 77-85 Конвенції з морського права 1982 року та положення, закріплені в ст. ст. 2, 4, 5, 6, 10-13 Закону України «Про виключну (морську) економічну зону України» від 16 травня 1995 року [1] визначають права прибережних та інших держав щодо використання природних ресурсів та здійснення іншої діяльності у межах континентального шельфу, передбачаючи суверенне право прибережної держави здійснювати розвідку та розробку природних ресурсів континентального шельфу. При цьому до таких природних ресурсів віднесено мінеральні та інші неживі ресурси морського дна та його надр, а також живі організми, які належать до «сидячих видів», тобто організми, які в період, коли можливий їх промисел, є нерухомими на морському дні або під ним, або не здатні пересуватись у інший спосіб, як тільки перебуваючи у постійному контакті з морським дном або його надрами. За прибережними державами закріплено виключне право на проведення буріння, регулювання його здійснення іншими державами, на спорудження та експлуатацію штучних островів, установок та споруд. Слід відзначити, що згідно з положеннями ч. 2 ст. 4 вищезазначеного закону суверенні права та юрисдикція України щодо морського дна виключної (морської) економічної зони і його надр реалізуються відповідно до законодавства України про континентальний шельф та Кодексу України про надра. Ч. 1 ст. 4 зазначеного Кодексу визначає, що надра є виключною власністю народу України і надаються тільки у користування. Відзначимо, що в науковій літературі мається декілька поглядів на співвідношення правових режимів виключної (морської) економічної зони і континентального шельфу. Так, наприклад, О. Висоцький, вивчаючи актуальні правові проблеми Чорного моря, відзначає, що «в умовах Чорного моря межі виключної (морської) економічної зони збігаються з межами юридичного континентального шельфу» [2, с. 77]. Ще одну наукову думку з цього приводу висловила в своєму дисертаційному дослідженні

О.В. Черноус, яка зазначає, що В(м)ЕЗ (виключна (морська економічна зона), як і континентальний шельф, належить до території зі змішаним режимом. Вона не входить до складу території прибережної держави та не знаходиться під її суверенітетом, але прибережна держава має суверенні права на розвідку та розробку природних ресурсів її В(м)ЕЗ, як і юрисдикцію щодо захисту та збереження морського середовища цієї зони [3, с.37]. В свій час С.В. Молодцов, проводячи аналіз вищезазначеної теоретичної проблеми, зазначив, що врахування специфічних інтересів різних держав, які мають відношення до континентального шельфу, призвело до встановлення, що суї, подвійного режиму: одного — для континентального шельфу в межах економічної зони і іншого — для континентального шельфу, що розташований за межами економічної зони [4, с.9-10]. Дисертант є прихильником останньої наукової думки.

Однією з особливостей правового регулювання використання природних ресурсів морського континентального шельфу є той факт, що законодавець встановлює відповідні вимоги до користувачів природними ресурсами континентального шельфу України, стосовно, наприклад, цільового використання природних ресурсів, їх охорони, розробки і затверджує відповідні стандарти, норми та правила. Відповідно до п.1 ч. 2 ст. 24 Кодексу України про надра від 27 липня 1994 року користувачі надр зобов'язані, серед іншого, використовувати надра відповідно до цілей, для яких їх було надано. Згідно з положеннями, закріпленими в п.3 ч.1 ст. 5 закону України «Про рослинний світ» від 9 квітня 1999 року — користувачам природних ресурсів рослинного світу, в тому числі, які знаходяться в межах континентального шельфу України, під час здійснення діяльності, яка впливає на стан охорони, використання та відтворення рослинного світу, необхідно дотримуватися науково обгрунтованого, невиснажливого використання природних рослинних ресурсів. В п. 2 ч. 1 ст. 44 Водного кодексу України від 6 червня 1995 року визначається, що водокористувачі зобов'язані, серед іншого, використовувати воду (водні об'єкти) відповідно до цілей та умов їх надання. Згідно з вимогами ст. 20 закону України «Про нафту і газ» від 12 липня 2001 року власник спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами має право використовувати надану йому ділянку нафтогазоносних надр для здійснення виключно того виду діяльності, що зазначений у спеціальному дозволі на користування нафтогазоносними надрами (п.1 ч.1 ст. 20) та зобов'язаний забезпечити повноту геологічного вивчення, раціональне комплексне використання і охорону нафтогазоносних надр згідно з угодою про умови користування нафтогазоносними надрами та програмою робіт. Отже з огляду на вищезазначене можна зробити висновок, що цільове використання конкретного виду природних ресурсів морського континентального шельфу України є законодавчо закріплена умова надання дозволу на користування цими природними ресурсами континентального шельфу.

Іншою, на нашу думку, особливістю правового регулювання питань, пов'язаних з використанням природних ресурсів морського континентального шельфу України є строковість (термін) на який відповідними органами надається користувачу право користуватися означеними природними ресурсами.

Відповідно до ст.15 Кодексу України про надра від 27 липня 1994 року законодавець передбачає постійне та тимчасове користування надрами, причому, постійним визнається користування надрами без задалегідь встановленого строку, а тимчасове, в свою чергу може бути короткостроковим (до п'яти років) та довгостроковим (до двадцяти років) [1]. Крім того, відповідно до положень, закріплених в законі України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 року, по-перше, до видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, серед іншого, відносяться: а) пошук (розвідка) корисних копалин; б) видобування корисних копалин із родовищ, що мають загальнодержавне значення та включені до Державного фонду родовищ корисних копалин; в) діяльність, пов'язана з промисловим виловом риби на промислових ділянках рибогосподарських водойм, крім внутрішніх водойм (ставків) господарств; г) транспортування нафти, д) постачання природного газу, а по-друге, серед відомостей, яка повинна містити ліцензія (ст. 13 закону) обов'язково вказується строк дії ліцензії у разі його встановлення Кабінетом Міністрів України [5]. Аналогічні вимоги національного законодавства, стосовно строковості використання природних ресурсів, в тому числі, розташованих на морському континентальному шельфі України містяться в ч. 2 ст. 11 закону України «Про нафту і газ» від 12 липня 2001 року, яка визначає, що спеціальний дозвіл на користування нафтогазоносними надрами має містити, зокрема, строк дії спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами.

Наступною вимогою, яка закріплена на законодавчому рівні, є обов'язок користувача забезпечувати повноту вивчення, раціональне, комплексне використання та охорону наданих у користування природних ресурсів, в тому числі і морського континентального шельфу України. Ці положення, знаходять своє відображення, наприклад в преамбулі закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року в якому визначається, що Україна здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів. Крім того, вищезазначені вимоги, закріплені в ст. 9 закону України «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 року, в ст. 5 закону України «Про рослинний світ» від 9 квітня 1999 року, в якій визначається, що під час здійснення діяльності, яка впливає на стан охорони, використання та відтворення рослинного світу, необхідно дотримуватися таких основних вимог: 1) збереження природної просторової, видової, популяційної та ценотичної різноманітності об'єктів рослинного світу; 2) збереження умов місцезростання лікарських рослин і природних рослинних угруповань; 3) науково обгрунтованого, невиснажливого використання природних рослинних ресурсів; 4) здійснення заходів щодо запобігання негативному впливу господарської діяльності на рослинний світ; 5) охорони об'єктів рослинного світу від пожеж, захист від шкідників і хвороб; 6) здійснення заходів щодо відтворення об'єктів рослинно-

го світу; 7) регулювання поширення та чисельності дикорослих рослин і використання їх запасів з врахуванням інтересів охорони здоров'я населення [1], в п. 2 ч. 2 ст. 24 закону України «Про нафту і газ» від 12 липня 2001 року, положення якої зобов'язують користувача надрами, в тому числі які розташовані на морському континентальному шельфі України, забезпечувати повноту геологічного вивчення, раціональне, комплексне використання та охорону надр [1].

У зв'язку з особливим правовим статусом природних ресурсів в загальні, та тих що розташовані на морському континентальному шельфі, зокрема, які проголошені Основним законом України виключною власністю Українського народу, слід відзначити, що чинним законодавством передбачений дозвільний характер на право користування природними ресурсами. Це передбачені нормативно-правовими документами: ліцензії, дозволи, відстрільні картки тощо. Згідно з вимогами чинного законодавства надра надаються у користування суб'єктам підприємницької діяльності і громадянам лише за наявності у них спеціального дозволу на користування ділянкою надр. Право на користування надрами засвідчується актом про надання гіричного відводу [1]. Спеціально використання природних рослинних ресурсів здійснюється за дозволом юридичними або фізичними особами для задоволення їх виробничих та наукових потреб, а також з метою отримання прибутку від реалізації цих ресурсів або продуктів їх переробки. Крім того, слід відзначити, що спеціальне використання природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення здійснюється за дозволом, що видається в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України. Відповідно до ч. 3 ст. 17 закону України «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 року спеціальне використання об'єктів тваринного світу здійснюється лише за відповідними дозволами чи іншими документами, що видаються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України [1]. Видобуток, виробництво дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння, виготовлення виробів з них проводиться суб'єктами господарювання на підставі ліцензій, одержаних у порядку, встановленому законодавством [6]. Згідно з вимогами чинного законодавства, закріплених в ч. 1 ст. 11 закону України «Про нафту і газ» від 12 липня 2001 року користування нафтогазоносними надрами, пошук і розвідка родовищ нафти і газу, їх експлуатація, спорудження та експлуатація підземних сховищ для зберігання нафти і газу здійснюються лише за наявності спеціальних дозволів на користування нафтогазоносними надрами, що надаються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр, на умовах, визначених чинним законодавством [1]. Крім означених законів України правові засади використання природних ресурсів, в тому числі, які знаходяться на морському континентальному шельфі України, закріплені в певних ліцензійних умовах. Так, відповідно до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з видобування корисних копалин із родовищ, що мають загальнодержавне значення та включені до Державного фонду родовищ корисних копалин, затверджених наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерства охорони на-

вкопального природного середовища України 31.07.2007 N 107/370 до суб'єктів господарювання, незалежно від їх організаційно-правових форм та форм власності, які провадять господарську діяльність із видобування корисних копалин, висуваються певні організаційні, технологічні вимоги та особливі вимоги, які є обов'язковими для користувачів певними видами природних ресурсів [7].

Розглядаючи правові засади використання природних ресурсів морського континентального шельфу України слід відзначити, що в національному законодавстві, які регламентують вищезазначені правовідносини, маються певні суперечності між окремими нормативно-правовими документами. Так, наприклад, відповідно до ч. 1 ст. 15 закону України «Про нафту і газ» від 12 липня 2001 року конкурс по видачі спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами визнається таким, що відбувся, якщо у ньому взяло участь не менше двох учасників. Ч. 2 цього ж Закону визначає, що у разі, якщо лише один суб'єкт підприємницької діяльності подав заявку на отримання спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами, а відсутність інших учасників зумовлена причинами, що визнані об'єктивними спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр, то спеціальний дозвіл на користування нафтогазоносними надрами надається заявникові за умови його відповідності усім вимогам, які встановлені органом, що проводить конкурс. Відповідно до ч. 4 ст. 6 закону України «Про угоди про розподіл продукції» від 14 вересня 1999 року угода про розподіл продукції укладається з переможцем конкурсу, який проводиться в порядку, визначеному цим Законом. Так, безумовно, проведення конкурсу (тендеру) дає можливість відповідному органу оцінити та надати право на користування відповідними природними ресурсами найпривабливішого, з точки зору економічних чинників та забезпечення повноти геологічного вивчення, раціонального та комплексного використання природних ресурсів та охорону надр, суб'єкта підприємницької діяльності. Але, положення, стосовно того, що конкурс вважається таким, що відбувся, у випадку, коли з заявкою на участь у ньому звернувся лише один інвестор, у разі виконання ним усіх умов конкурсу, на наш погляд, суперечить державній політиці, яка «...спрямована на підтримку та захист економічної конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності і забезпечення ефективного функціонування економіки України на основі розвитку конкурентних відносин» [8]. Вважаємо, що законодавцю, з метою усунення протиріч чинного законодавства, необхідно внести певні зміни в закон України «Про нафту і газ» від 12 липня 2001 року та закон України «Про угоди про розподіл продукції» від 14 вересня 1999 року.

Відзначимо, що використання природних ресурсів морського континентального шельфу України здійснюється на платній основі. Плата справляється за користування надрами в межах території України, її континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони. Для користувачів надрами континентального шельфу законодавець встановив наступні види платежів: платежі за користування надрами; відрахування за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету; збір за видачу спеціальних до-

зволів; акцизний збір [1]. Базові нормативи плати за користування надрами для видобування корисних копалин та порядок справляння плати за користування надрами для видобування корисних копалин закріплені в постанові Кабінету Міністрів України від 12 вересня 1997 р. N 1014 «Про затвердження базових нормативів плати за користування надрами для видобування корисних копалин та Порядку справляння плати за користування надрами для видобування корисних копалин» [9]. Користувачі природними ресурсами рослинного походження, які знаходяться на континентальному шельфі України, сплачують збір за спеціальне використання природних рослинних ресурсів, причому, порядок визначення збору та нормативи плати за спеціальне використання природних рослинних ресурсів встановлюються Кабінетом Міністрів України [1]. Відповідно до положень, закріплених в ст. 18 закону України «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 року користувачі об'єктами тваринного світу, в тому числі, в тому числі і ті що знаходяться в межах континентального шельфу України, справляють збір за спеціальне використання вищезазначених об'єктів. Кабінет Міністрів України, відповідно до своїх повноважень, встановлює порядок справляння і розміри збору за спеціальне використання об'єктів тваринного світу [1]. Важливу роль в регулюванні відносин з приводу використання природних ресурсів морського континентального шельфу України та сплати відповідних податків, зборів та інших платежів, відіграє закон України «Про Державний бюджет України на 2010 рік» від 27 квітня 2010 року. Так, відповідно до п. 2 та п. ст. 2 вищезазначеного закону визначаються, що до доходів загального фонду Державного бюджету України на 2010 рік належать, серед іншого, платежі за користування надрами затяльнодержавного значення; збір за видачу спеціальних дозволів на користування надрами та кошти від продажу таких дозволів. Крім того, в ст. 5 визначається, що у 2010 році продаж спеціальних дозволів на користування надрами здійснюється на аукціонах, крім випадків, визначених Кабінетом Міністрів України. Порядок проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами та порядок їх надання встановлюються Кабінетом Міністрів України [10].

Згідно з положеннями України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року проведення екологічної експертизи є обов'язковим у процесі законопротворчої, інвестиційної, управлінської, господарської та іншої діяльності, що впливає на стан навколишнього природного середовища. До об'єктів екологічної експертизи, серед іншого, належать техніко-економічні обґрунтування і розрахунки, проекти на будівництво і реконструкцію (розширення, технічне переозброєння) підприємств та інших об'єктів, що можуть негативно впливати на стан навколишнього природного середовища, незалежно від форм власності та підпорядкування, в тому числі військового призначення; проекти інструктивно-методичних і нормативно-технічних актів та документів, які регламентують господарську діяльність, що негативно впливає на навколишнє природне середовище [1]. Ч. 1 ст. 7 закону України «Про екологічну експертизу» від 9 лютого 1995 року визначає, що об'єктами екологічної експертизи є проекти законодавчих та інших нормативно-правових актів, передпроектні, проектні матеріали, документація по впровадженню нової

техніки, технологій, матеріалів, речовин, продукції, генетично модифікованих організмів, реалізація яких може призвести до порушення екологічних нормативів, негативного впливу на стан навколишнього природного середовища [11]. В свою чергу, відповідно до вимог, закріплених в ст. 45 закону України «Про нафту і газ» від 12 липня 2001 року, на суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють користування нафтогазоносними надрами, видобуток, транспортування, зберігання, переробку та реалізацію нафти, газу та продуктів їх переробки покладається обов'язок додержуватися вимог законодавства про охорону довкілля, нести відповідальність за його порушення і здійснювати технічні, організаційні заходи, спрямовані на зменшення шкідливого впливу на нього. Ч. 2 цієї статті закріплюється положення, відповідно до якого проекти на проведення геологорозвідувальних робіт на землях: 1) природоохоронного, 2) оздоровчого, 3) рекреаційного, 4) історико-культурного призначення підлягають обов'язковій екологічній експертизі. На наш погляд, законодавцю необхідно внести доповнення в ч. 2 ст. 45 закону України «Про нафту і газ» від 12 липня 2001 року, з тим щоб екологічній експертизі підлягали і проекти на проведення геологорозвідувальних робіт, які здійснюються і на континентальному шельфі України. Підсумовуючи вищевикладене, приходимо до висновку, що велика кількість нормативно-правових документів, а за нашими підрахунками, більш ніж 20, які регламентують правові засади використання природних ресурсів морського континентального шельфу України не сприяє правозастосовній діяльності суб'єктів правовідносин у сфері природокористування природними ресурсами морського континентального шельфу України.

Література

1. Про виключну (морську) економічну зону України: Закон України: від 16.05.1995 року // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — N 21. — ст. 152.
2. Висоцький О. Чорне море: актуальні правові проблеми / Висоцький О. // Рад. право. — 1989. — № 1. — С. 77-81.
3. Чорноус О. В. Правове регулювання використання та охорони природних ресурсів виключної (морської) економічної зони України: дис. ... канд. юрид. наук / Чорноус О. В. — К., 2006. — 198 с.
4. Молодцов С. В. Международно-правовой режим открытого моря и континентального шельфа / Молодцов С. В. — М.: Изд-во Акад. наук СССР, 1960. — 348 с.
5. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України: від 01.06.2000 року // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — N 36. — ст. 299.
6. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними: Закон України: від 18.11.1997 року // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — N 9. — ст. 34.

7. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з видобування корисних копалин із родовищ, що мають загальнодержавне значення та включені до Державного фонду родовищ корисних копалин: наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерства охорони навколишнього природного середовища України: від 31.07.2007 N 107/370 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0954-07>.
8. Про захист економічної конкуренції: Закон України: від 11.01.2001 року // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — N 12. — ст. 64.
9. Про затвердження базових нормативів плати за користування надрами для видобування корисних копалин та Порядку справляння плати за користування надрами для видобування корисних копалин: постанова Кабінету Міністрів України: від 12.09.1997 р., N 1014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1014-97>.
10. Про Державний бюджет України на 2010 рік: Закон України: від 27.04.2010 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=2154-17>.
11. Про екологічну експертизу: Закон України: від 9.02.1995 року // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — N 8. — ст. 54.

Грохольський В.П. Правовые основы использования природных ресурсов морского континентального шельфа Украины. — Статья.

Рассмотрены правовые основы и порядок правового регулирования нормативно-правовых актов, которые регламентируют правовые основы использования природных ресурсов морского континентального шельфа Украины.

Ключевые слова: правовые основы, природные ресурсы, морской континентальный шельф.

Groholsky V.P. Legal to a basis of use of natural resources of a sea continental shelf of Ukraine. — Article.

Legal bases and order of legal regulation of regulatory legal acts which regulate legal bases of use of natural resources of a sea continental shelf of Ukraine are considered.

Keywords: legal bases, natural resources, a sea continental shelf.

УДК 349.2(477)

Грюк В.В.,

здобувач Східноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля

ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО І КОЛЕКТИВНОГО ЕЛЕМЕНТІВ В СИСТЕМІ ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ НА ЕТАПІ ЙОГО РЕФОРМУВАННЯ

В статті досліджуються сучасні тенденції трансформації структури системи трудового права у вигляді інституалізації індивідуального і колективного елементу на підставі виокремлення колективно — трудових правовідносин як відрізняє від індивідуальних за суб'єктивним складом, характером інтересів, волі і дій їх учасників

Ключові слова: інституалізація, індивідуальні та колективні елементи, система трудового права України, реформування

Беручи за основу праці таких науковців як Н.Б.Болотіна, В.С.Венедіктов, Ю.П.Дмитренко, А.Р.Мащук, В.І.Прокіпенко, П.Д.Пилипенко, А.В.Пятаков, А.І.Цегін, Г.І.Чанишева та інших, маємо на меті з'ясувати основні риси сучасної структури системи трудового права на етапі його реформування. Задля досягнення означеної мети вбачається необхідним з'ясувати фактори, що впливають на формування і трансформацію системи трудового права; визначити основні підходи до розуміння структури системи трудового права за сучасних умов; визначити підстави інституалізації колективного елементу в системі трудового права України на етапі його реформування.

За сучасних умов державотворення правомірно говорити про реформування практично усіх сфер суспільного життя, що пов'язується, перш за все, з розпадом СРСР і утворенням незалежних держав, серед яких і Україна. Перехід від централізованого регулювання, планової економіки та виключно державної власності на засоби виробництва до економіки — стимулюючих методів господарювання, вільного ринку зі здоровою конкуренцією і приватизації підприємств відображається на правовому положенні сторін трудових правовідносин, паритетності економічних відносин між найманими працівниками і роботодавцями на користь останніх, методах і принципах правового регулювання суспільних відносин, що виникають у зв'язку з реалізацією здатності до праці. Тому сьогодні проблема структури системи трудового права як вихідної точки будь — яких досліджень в цій сфері набуває особливої актуальності.

Становлення і подальший розвиток трудового права пов'язується, насамперед, з необхідністю упорядкування і врегулювання суспільних зв'язків з організації та застосування праці. Зв'язки з організації та застосування праці є динамічними, залежними та безперервними. Динаміка цих зв'язків проявля-